

Amiral Nelson – sjöhjälte med handikapp

När man läser om den engelske sjöhjälten Horatio Nelson faller man lätt i funderingar över begreppen hälsa, välbefinnande och funktionsförmåga. Nelsons 47-åriga liv var fyllt av sjukdomar och blessyrer. Om han hade levat i vår tid skulle SYO-konsulten ha avrått den spenslige 12-åringen ifrån att gå till sjöss, företagsläkaren skulle ha pratat omskolning med 30-åringen, och även en återhållsam försäkringskassa skulle nog allvarligt ha övervägt förtidspension för 40-åringen.

På krigsskepp som 12-åring

Nelson föddes år 1758 som prästson i byn Burnham Thorpe, vid Norfolkkusten i sydöstra England. I trakten ligger en rad byar med namnet Burnham som första led. I »Domesday Book», den stora fastighetsinventeringen som Wilhelm Erövraren lät göra på 1080-talet, stavas namnet »Bruneham». Det låter skandinaviskt, och det är det också: här var danskt land under Sven Tveskägg och Knut den store vid vikingatidens slut.

Medeltidskyrkan där pappa Nelson predikade om söndagarna kan fortfarande beskådas. I prästgården växte en stor barnaskara upp, så stor att pengarna inte räckte till någon högre utbildning. Horatio fick 12 år gammal börja sitt yrkesliv ombord på ett krigsskepp, där hans morbror förde befälet.

Nu följde en rad år till sjöss och på koloniala utposter, främst i Västindien med dess tropiska febersjukdomar. När Nelson som 22-årig kapten kom hem till kurorten Bath för konvalescens var han i dåligt skick. Han hade också övergående neurologiska symtom, med förlamningar i vänsterarmen, tidvis också i vänster ben.

Många skador

Fredligare tider gjorde Horatio under några år arbetslös, men sedan kom kriget mot den franska republi-

Amiral Nelsons seghet och viljestyrka kompenserade vad som fattades i kroppslig hälsa och välbefinnande. Bilden, en gravyr av W Evans efter ett verk av Henry Edridge, finns vid National Portrait Gallery i London.

ken och Napoleon. På Korsika (år 1794) förlorade Nelson nästan helt synen på höger öga till följd av en splitterskada, och vid en landstigning på Teneriffa tre år senare sköts högerarmen sönder och fick amputer-

**MEDICIN
HISTORISK**
paus

Medicinhistoriska
ögonblicksbilder,
i form av en kort text
till en bra bild,
välkomnas!

»Medicinhistorisk paus»
Läkartidningen
Box 5603
114 86 Stockholm

ras en bit nedanför axeln. Även om fartygskirurgens journal talar om ett lyckat ingrepp tog läkningen fyra månader med infektion, fantomsmärtor och dagligt opium innan den sista ligaturen föll bort.

Året därefter var det dags igen. Under sjödrabbningen vid Aboukir utanför Nilens mynning (en av Nelsons största triumfer) träffades han i pannan av en skrotbit (man sköt med skrot för att förstöra motståndarens segel), som slet upp ett ymnigt blödande sår. Efter suturering och bandagering var dock amiralen inte värre därän än att han kunde sätta sig ned och börja författa (med vänster hand) en segerrapport hem till London.

Obruten vitalitet

Liksom katten kunde Nelson tyckas ha nio liv, men det är uppenbart att hans hälsa försämrades efter varje blessyr. Livet ombord var inte någon hälsosök mellan drabbningarna. Huvudvärk, tandvärk, gikt, hosta och sömnlöshet var Nelsons trägna gäster. Det friska ögat blev allt sämre. Ögonvittnen skildrar honom i 40-årsåldern som en mager och förvissnad liten man i en uniformrock översållad med ordnar och utmärkelser.

Nelson kunde i tal och skrift nästan kokettera med sin dåliga hälsa. Men när ära, berömmelse och befördran stod att vinna betraktade han sig inte som en invalid som var tvungen att stanna på landbacken. Seghet, viljestyrka och – sannolikt – en god portion fåfänga kompenserade vad som fattades i kroppslig hälsa och välbefinnande.

Ulf Schöldström
Sveriges läkarförbund

Referenser

Oman C. Nelson. London: Hazell Watson & Viney Ltd, 1950.
Warner O. A portrait of Lord Nelson. London: Chatto & Windus, 1958.
Olsson JO. Eviga följeslagare. Stockholm: